

סטגנציה

:: הני זובידה

הביניים, יציבים בהמשך האפליה והדיכוי של יוצאי אסיה-אפריקה, יציבים בגזענותנו לזר (ראו מקרה האתיופים) והכי יציבים בחיזוק התשתית של האלפיון העליון.

למה זה קורה? זה קורה משום שאנו חיים בעולם של פתיים. לדידנו יש הבדל בין הליכוד לעבודה לקדימה – אלו אינן אותן הפרסונות. אך מבחינה אידיאולוגית ומעשית כמעט ולא ניתן למצוא הבדל ביניהן. ברמה ההצהרתית יש הבדל רב, אנשים יאמרו דברים חריפים, ינגחו זה את זה, אך עם שוך הקרב והתפזרות העשן, נמצא את רובם עומדים כתף אל כתף בעד אותן התימות. ההתרסה כנגד ניתוח זה, היא, שזהו אינו משבר פוליטי אלא משבר מנהיגותי.

תשובתי היא: לא ולא, אנו ניצבים בפני מפלצת תלת-ראשית, המשבר הוא פוליטי, מנהיגותי, וחמור מכל, אידיאולוגי. אנסה לפרט. המרחב הפוליטי הישראלי, עקב צמיחתו ההיסטורית, הינו מוגבל מאוד. הוא הורכב ממפלגת ציר, המפלגה שהתכנתה בשם "סוציאליסטית" אך הייתה כל דבר מלבד סוציאליסטית, כאשר סביבה חגו מפלגות לוויין שייצגו אינטרסים שעברו את אישור מפלגת הציר. מפלגת הציר עברה מספר שינויים עם השנים אך עד לאמצע שנות השישים שלטה בכל המערכת. משנתו של ז'בוטינסקי שזכתה לכינוי "רוזינוינסטית" הייתה המתחרה היחידה בשטח לאותו חיקוי עלוב של סוציאליזם. מבנה זה השתמר לאורך השנים, כאשר ברקע התקיימו מפלגות דתיות (בעיקר דתיות/חרדיות עד להגעתה של ש"ס) ועוד מפלגות לוויין שייצגו אידיאולוגיות עם גוונים זהים לשני הגופים המרכזיים (לדוגמא: ליברלים עצמאיים ומפ"ם). אחידות זו היא שקיבעה את המחשבה האידיאולוגית בישראל אז כמו גם היום. נוצרה זירה מוגבלת של חשיבה, העמדה כנגד כל מי שיצא נגד תחום הבית של החשיבה ה"מאושרת". דוגמאות לא חסרות, הפנתרים השחורים, תמי, מצפן ועוד התארגנויות רבות אחרות שניסו לנתץ את המסגרת המחשבתית של האליטה האידיאולוגית בישראל.

אנחנו חיים בתחילתה של המאה ה-21, סביבנו מתרחשים דברים מדהימים, אך רובנו לא שותפים להם, אנחנו גם לא נזכה ליהנות מהפירות של התהליך וגם לא צאצאינו, למה? כי נוצר קיבעון בחיינו ואנו לא מצליחים להשתחרר ולשבור את המסגרות. מזה זמן מה שסיימתי עבודה על תהליכי שינוי והמשכיות במערכת הפוליטית הישראלית, והפרויקט האחרון עליו עבדתי נקרא "המערכת הפוליטית הישראלית: בין משילות לקריסה", המעבר בין הנסיון למצוא קו מקשר, לבין קריסתה של המערכת מסמל יותר מכל את התהליכים שעוברים על החברה הישראלית.

ישנם רבים שיטענו כי ישנם מנגנונים רבים ומגוונים דרכם ניתן להשפיע על החברה, אני יכול להבין אותם, אך אינני מסכים עם מרביתם. לדידי, כאיש מדע המדינה, הזירה המרכזית להשפעה על החברה הינה הזירה הפוליטית. ישנן רמות השפעה שונות שנובעות מהרמה הפוליטית בה פועלים, הזירה המקומית או הארצית למשל, כמו גם כאלו הנובעות מעמדתו של הפוליטיקאי, שר לעומת ח"כ, או קואליציה מול אופוזיציה. אך, וזוהי הנקודה, על מנת להשפיע, לשנות ולתת כיוון יש להיכנס לתוך המשחק הפוליטי.

הבה ננסה לבדוק מה קורה בישראל של שנת 2008, הבחירות הכלליות נראות כתעתיק של בחירות 1999, בהן התמודדו ברק ונתניהו לראשות הממשלה, בתוספת של לבני או מופז. שינויים קיצוניים אין. מדי פעם אנו רואים איזה מפלגה חדשה שמצטרפת למשחק. 'קדימה', אמנם, עשתה זאת בצורה מרשימה, אך כל נשכח כי היא איננה חדשה, היא תרכובת מוזרה של אנשי ליכוד ומעט עבודה, מין מפלגת ימין מרכז שכזו. מה הבעיה בעצם, תשאלו. זה נראה לא רע, העובדה שאותם אנשים מתמודדים על אותם תפקידים משרדת יציבות דווקא, ואני אכן רוצה לטעון כי אנחנו אכן יציבים, יציבים בחיסול מעמד

אני אכן רוצה לטעון כי אנחנו אכן יציבים, יציבים בחיסול מעמד הביניים, יציבים בהמשך האפליה והדיכוי של יוצאי אסיה-אפריקה, יציבים בגזענותנו לזר (ראו מקרה האתיופים) והכי יציבים בחיזוק התשתית של האלפיון העליון.

לדידנו יש הבדל בין הליכוד לעבודה לקדימה אלו לא אותן הפרסונות. אך מבחינה אידיאולוגית ומעשית כמעט ולא ניתן למצוא הבדל ביניהן.

נוצרה זירה מוגבלת של חשיבה, העמדה כנגד כל מי שיצא נגד תחום הבית של החשיבה ה"מאושרת". דוגמאות לא חסרות, הפנתרים השחורים, תמי, מצפן ועוד התארגנויות רבות אחרות שניסו לנתץ את המסגרת המחשבתית של האליטה האידיאולוגית בישראל.

ד"ר הני זובידה
הוא מרצה בבית הספר לאודר לממשל, דיפלומטיה ואסטרטגיה, במרכז הבינתחומי הרצליה.

המשותף, ולעולות ועידת הסחר העולמית, אם לא באופן מעשי הרי שהן עושות זאת באי יציאתן חוצץ בפומבי כנגדן. אני טוען שעלינו לנסות וללכת בדרך של "מהפיכה פרדגמטית" (תומס קון) בתחום הפוליטי. קון טוען (ויסלחו לי המומחים שאני מפשט זאת לרמתו של ההדיוט) כי לא מגיעים לאופקים חדשים במדע אם יוצאים מתוך תיאוריות והנחות יסוד קיימות, הדרך היחידה לשבור את המסגרת הקיימת היא על ידי יציאה לגמרי מתחום המשחק המוגדר על ידיה, ונסיון לאתגר את הנחות היסוד והתפיסות הבסיסיות שלה. דוגמא קלאסית היא תאוריית העולם השטוח אל מול תאוריית העולם ככדור, אם לא הייתה שלילה מוחלטת של התובנה כי העולם הוא שטוח, לא יכולנו להגיע לתובנה כי העולם הוא כדור. את אותן הנחות לדעתי עלינו ליישם בפוליטיקה הישראלית.

כל עוד נלך שבי אחר המתרחש בפוליטיקה הישראלית, ונקבל עלינו את הנחות היסוד שלה, נמשיך להיות שחקני ספסל, נמשיך לראות את כל העולות מתרחשות ואף מחמירות. אני רוצה להציע חשיבה אלטרנטיבית, כזו שתתנתק מהמסורת האירופאית-אמריקאית שתכיר במיקומו במזרח התיכון, בעולות העבר ההיסטוריות, ותפעל לכונן חברה חדשה המושתתת על ערכים ותפיסות יסוד חדשות. חשיבה שלא תתנער מבעיות או תנסה להמשיך קדימה כי אלו מפריעות להתקדמות, אלא תביט בעיני הבעיות ולא תחשוש להישיר מבט אל האשמים, לא מתוך רצון להעניש אלא מתוך חובה להוקיע את ההתנהלות הקלוקלת על מנת שלא תחזור שוב. אני יודע, זה דורש יותר מאמץ מחשבתית וזה לא פשוט, אך לדעתי זה כעת או לעולם לא, ישנו משבר והשבר הולך וגובר. מישהו יצטרך להיכנס לרווח זה, השאלה היא מי?

את הבלוג של ד"ר זובידה ניתן למצוא ב: www.notes.co.il/hani

משבר זה חילחל לרמה המנהיגותית. שני סוגי מנהיגים צמחו לנו בעקבות קיבעון זה: אחד, מנהיגים צבאיים, שבבסיסם חונכו לציית לעבוד בתוך הכללים ולא להתריס או לשנות, ומאידך, אנשי מנגנון, אלו צמחו בזכות המבנים וככאלו הבינו שעל מנת לשמור על מקום אל להם לנענע את הסירה, שהרי הם משולים למתים פוליטית בלעדית. אינני טוען כי מדי פעם לא ראינו הבלחות של אנשים שלא הגיעו מהמנגנון או מהצבא למערכת הפוליטית, אך אלו דוכאו עד מהרה בידי הכוחות הריאקציונים הקיימים. שילוב זה הביא רבים וטובים לנסיגות שונים למגר את המערכת, אחד הנסיגות היותר מוצלחים ומוערכים בעיני הוא זה של משה פייגלין מהליכוד. אף על פי שאינני מסכים עם דעותיו כמעט לחלוטין, אני ניצב עימו בקרב אל מול הדיקטטורה הרעיונית בישראל. הנסיון שלו מעניין כי הוא מנסה להתגבר על הכשל של המערכת מבפנים. הוא מנסה מתוך הליכוד על ידי פקידה מסיבית של תומכים להשתלט על מרכז המפלגה ולשנות את דרך החשיבה הדיקטטורית.

כל האמור לעיל הביא אותנו לפשיטת הרגל הנוכחית. התהליכים המדאיגים ביותר הם אלו, הירידה המסיבית בהשתתפות הפוליטית בישראל, כפי שכולנו יודעים אחוזי ההצבעה שפעם היו מהגבוהים בעולם באופן עקבי יורדים ויורדים, ומגיעים לכיוון ה-60%. תהליך שני הוא ההצבעה לחלופות שאני מכנה "לא שפוי" דוגמת ד"ש, שינוי והגמלאים, אלו הן חלופות "לא שפוי" בעיני משום שהן אינן מנסות לקדם דבר חוצה גבולות אלא מגזרי, שלעיתים רבות מבוסס על שנאת האחר. אך יש בי הבנה כלפיהם. בתור יצורים פוליטיים אנשים אינם מוכנים לשבת מן הצד ויש בהם רצון להביע את רמת הגועל שלהם מן המערכת, או אז הם מוצאים עגל זהב כלשהו להאחז בו. תהליכים אלה גורמים לכך שהמנהיגות נשאר סטגננטית, ואין עליה קריאת תגר. אנו רואים את אותם הפנים עם פרצופים משתנים, לרוב אנשי מערכת הביטחון משולבים באנשי מנגנון, ואף אחד לא מעז לצאת חוצץ כנגדם. מדוע? ובכן, לדעתי התשובה נעוצה בנו, האינטלקטואלים והפעילים, בחד-גוניות של הלך המחשבה שלנו, ואי יכולתנו להתנתק מההקשר האמריקאי-אירופאי, ולנסות לחשוב על דברים חדשים.

במשך שנים אנו נוהים אחר החשיבה האירופאית-אמריקאית (אחרים יקראו לה אנגלו-סאקסית) אך אם נביט סביבנו, גם מדינות שעמדו בפני הפרץ הניאו-ליברלי המפחיד, הן שותפות לעוול המתרחש באפריקה, לעולות האיחוד האירופאי